

keztethetünk élő emberekre».¹ Láttuk, hogy ez a «vád» igaz, a művészet szempontjából nézve a dolgot, egy és más tekintetben veszedelmes is, másfelől azonban ad bizonyos jelentőséget a regénynek — részben esztétikait is: megőrizte hű társadalomrajzával Dunaszentgyörgy régi életét a tudatos társadalomrajz módszerei nélkül ugyan, de az átéltség hitelével. Nem egy regényének, elbeszélésének épen ez a «lokális íz», a dunaszentgyörgyi élményekre való utalás adja meg a maradandó becset.² A falusi élet, a falu világa, amelyben Tolnai egykor élt, szubjektív erejű képeivel ma már mindenképen emlék. Senki nem gondolt tudatosan leírására, azonban a falusi közösség hatását az egyénre tudományos elvontsággal bárki is nehezen írhatta volna meg olyan megelevenítő erővel, mint Tolnai. Tolnai éles szemével, megfigyelő erejével megmentette számunkra a mult egész sereg olyan társadalmi kérdését, amelyről írott forrás más formában nem maradt reánk.

DÖMÖTÖR SÁNDOR.

LÉSTYÁN MÓZES ISKOLADRÁMAI.

A magyar jezsuita iskoladrámák szerzői (többnyire fordítói) közül a székeley Léstyán Mózesről eddig az irodalomtörténet nem igen vett tudomást.³ Pedig már Csaplár Benedek idézte⁴ Hyross Sámuelnek, a pozsonyi kir. kat. gimnázium igazgatójának Révai Miklóshoz 1793. július 20-án írt, s most az Orsz. Széchenyi-könyvtárban őrzött azt a levelét, amellyel Faludi *Caesar*-jának és *Constantinus*-ának kéziratait neki megküldötte. «Adiunxi... deinde — folytatja — *Attilium Regulum* et *Josephum Aegyptium* a Moyses Léstyán red-ditas hungarice. Has a P. Jacobo Hebeler Vienna accipi, ut eas tibi, si edendas censes, traderem.» Léstyán e szerint a két legnépszerűbb iskoladráma fordítója volt, de egy másik forrás a *Salamon*-drámát is neki tulajdonítja.⁵ Az *Attilio Regolonak*, Metastasio melodramájának csak *egy* magyar fordítását, de ennek (három kéziratban) két változatát ismerjük;⁶ az egyikből kimaradtak a szerelmi motívumok. A nagyszombati és a gyulafehérvári szöveg 1752-ből, a gyöngyösi 1754-ből kelt, ez utóbbi (amelyhez a zirci latin nyelvű áll közelebb) az azonos szövegű, de megnyirbált átdolgozás. Az előbbieket kell tehát Léstyán fordításának elfogadnunk, amelyet *így* nem adtak elő, az utóbbit Gyöngyösön dolgozták át iskolai előadásra. Hat elő-adásáról tudunk.⁷ — Az *Egyiptomi József* lehet a jezsuitáknál régen forgott

¹ Id. m. 39. l.

² Vö. Patakné id. m. 41. l.

³ Nevét említi Juharos, *A magyarorsz. jezs. iskoladrámák története*. 1933. 104. l. «Léstyán Mózesről Egyiptomi Józsefet említik az egykorú források. Ugyanattól Salamont.» De nem nevezi meg az «egykorú» forrásokat. L. még Jablonkay, *A jezs. iskoladráma*. 1927. 18. l.

⁴ Révai élete IV. 45. l.

⁵ L. Juharos id. disszertációját.

⁶ Zambra, *Metastasio és a magyar iskoladráma*. EPhK. 1919. 13—24. l.

⁷ 1754. Gyöngyös, 1755. Kassa, 1755., 1765., 1766. Buda, 1758. Sel-mechánya.

sok József-dráma egyikének átültetése,¹ de valószínű, hogy ez is a Bartakovics-gyűjteményben latin fordításban² meglevő Metastasio-dráma fordítása. Ugyanott megvan a *Salamon* is,³ de megvan a zirci levéltárban is — ez Friz Andrásnak, a Zrinyi-dráma spanyol származású alkotójának műve. Latinját és magyarját a gyulafehérvári Batthyány-könyvtár őrzi. Sem a József-, sem a Salamon-dráma előadásáról nincs tudomásunk. Lestyán József-drámájának szövege, amely Révaihoz még eljutott, nem maradt ránk; a Salamon-drámáról föltehetjük, hogy a gyulafehérvári szöveg a Lestyáné.

Lestyán Mózes⁴ Csikszentkirályban, 1720. szeptember 17-én született, a kolozsvári jezsuita-kollégium tanítványa volt s elvégezte a filozófiai osztályt is; innen lépett 1743. okt. 18. a rendbe s Trencsénbe került unjoncévre, majd Nagyszombatba teológiára. Ungvárt szentelték pappá. 1758-ban Udvarhelyt negyedik fogadalomra is bocsátották. A filozófiának doktora volt. Tanított Kolozsvárt, Egerben, Szatmárt, ugyanitt és Ungvárt hitszónok volt, majd Székelyudvarhelyre került és — a Felsőbányán töltött felesztendőt nem számítva — itt működött majdnem három lustrumon át, részint mint hitszónok, részint mint a szeminárium rectora. A rend feloszlatása után u. ott plébános lett és 1774-ben halt meg.⁵ Paintner följegyezte róla, hogy oláhul is tudott.⁶ Két, nyomtatásban megjelent munkájáról — Horatius Tursellinus Szent Ignác-, és Xaveri Szent Ferenc-életrajzának magyar fordításáról — már Horányi is dicséretesen emlékezik:⁷ «nitide, eleganter et copiose in patriam transfudit idioma.»⁸ Paintner még két munkáját nevezi meg. Az egyik egy latin nyelvű költemény (Kolozsvár, 1749.): *Metempsychosis sive fabulosa transmigratio animae Fl. Pulcheriae Orientis Imperatricis in Augustissimam Occidentis Imperatricem Mariam Theresiam*. Carm. eleg., in 12. — A másik ismét fordítás, amelyről «úgy hallja,» a gyulafehérvári Batthyány-könyvtárban van: «*Pia desideria Hermani Hugonis in hung. vertit.*»

GÁLOS REZSŐ.

FALUDI FERENC EGY KIADATLAN KÖLTEMÉNYE.

Faludi Ferencnek, bár dalszerű alkotásai a XVIII. század végén újszólván magvai minden énekes könyvünknek, kevés eddig ismeretlen költeménye került elő. Verseghy Ferencnek most fölbukkant *Parnassus hegyén zengedező Magyar Músája* (L. Lavotta Rezső cikkét, Magyar Könyvszemle, 1937. 57. l.) mégis megőrzött egyet, amely Négyesy kritikai kiadásában (Olcsó Könyvtár, 1900.) nem szerepel.

¹ A József-drámák népszerűségére utal Juharos id. m. 37. l.

² *Opera poetica idiom. lat. et hung.* N. Múz. 69. Quart. Lat. II. 72/b. — 74/b. *Joseph a fratribus suis adoratus et agnitus*. Auctore Metastasio.

³ U. o. II. 1—6/b. l. *Salomon*. Declamatio.

⁴ Paintner, *Bibliotheca Scriptorum S. J.* Kézirat a pannonhalmi főmonostori könyvtárban. (118. c. 35. sr.)

⁵ Sommervogel IV. k., Stoeger 205. l.

⁶ *Catalogus Prov. Austr.* pro anno 1767.

⁷ *Memoria Hung.* II. 482. l.

⁸ Horányi szerint Kassán jelent meg, 4-r., 1760. — Paintner szerint 1754.